

הלכות תענית

לח כאר הגולה

תקסב דין קבלת התענית, ובו י"ג סעיפים:

א (א) כל תענית שלא שקצה עליו המה, והנינו שלא השלימו יעד צאת הפוכבים (דהנינו שנינו) א מיקרא תוב חסדא
 (ב) ג' פוכבים (ב) [א] (ג) פינוגים או ששלבנה ידחת כסם ותאיר על הארץ) (הנהנת אשירי פ"ק ותענית הנהנת
 מיימתי פ"א) (ד) אינו תענית, (ה) ואם דעתו לאכל קדם לכן אינו מתפלל 'ענגו': הגה מיהו, נוהגין
 להתפלל 'ענגו' (ו) אף-על-פי שאין (ז) משלימין עד צאת הפוכבים, (ח) וכן דעת מקצת רבנותא (תה"ד סימן קט)
 ונראה לי דדוקא בנחיד האומר 'ענגו' ב'שומע תפלה', דכלאו הכי יכול להוסיף כמו שנתבאר לעיל סימן קיט,
 (ה) *אכל שלים-צבור לא יאמר 'ענגו' אלא-אם-כן משלימין, וכן נוהגין: ב *גיש אומרים שמי *שרגיל

שערי תשובה

פ"ט פינוגים. אכל גדולים לא מתני, ועסי ר"ה סי' א. [אמר המגיה: אע"פ שבספר
 לשינים נכתב קטנים הוא טעות במ"א, עין סימן רלה]: (ב) משלימין. הנינו אם
 פרש בשעה הקלה שלא להשלים, אפלו התענה עד מנחה גדולה מתפלל ענגו, אכל אם קבל תענית סתם צריך להשלים, עין ס"ב, ואם לא השלים ואכל קדם
 שהתפלל אין מתפלל ענגו, ה"ה, מ"א, וט"ז ס"ב: מאן דלא מתפלל ענגו מתענית שאינו משלים, מריח ספק-פרכה לרב פוסקים, ואצ"ג דאין לזה פרכה בפ"ע בתיור אלא פללה

באר היטב

משנה ברורה

* אכל שליח-צבור לא יאמר 'ענגו'. עין במשנה ברייתא. ועין בפרקי-מרים שכתב
 דמשמע דשי"ז פתוחה התפלה אף ב'שומע תפלה' לא יאמר 'ענגו': * יש
 אומרים שמי וכו' ותיחד וכו'. והנה נראה כי היה נראה שכל דעת מקצת רבנותא שהביא הרמ"א
 בסעיף א, דאם פרש בשעת קבלתו שלא להשלים דהוא רק לצעורי בעלמא יתפלל
 'ענגו' אף בלא השלים, ודוקא בקבל צליו תענית סתם והוא יום שלם, דדוקא אז
 אם לא השלים אין מתפלל 'ענגו', ועל-פי זה יצא להם דעשיית-מירשתוכה דאין
 נוהגין לקבלם ותעניתה הוא רק לצעורא בעלמא אין משלימין, אפלו הכי מתפלל
 'ענגו', והמביאין להו כמו פרש שלא להשלים, הדיעה זו גם השי"ן אומר 'ענגו
 בבניה בפני צערה בין 'ואלי לירפא'. אלא היכן דרשה ראשונה שבסעיף א לא
 סבירא לה פו, אלא דבכל תענית שלא השלים עד הערב אין אומר 'ענגו', וכן סתם
 היתבאר בסעיף יא דכן הוא דעת רב הפוסקים, כמו שכתב ב'דרכי-משנה', על-פי סם
 הרמ"א ורב החיד אומר 'ענגו' בהקצתו בסעיף א: * שרגיל להתענות בעשרת
 מירשתוכה וכו'. לקאורה אפלו אינו רגיל להתענות כי הוא אצלו רק פעם
 טראשון, אף באותו העיר נוהגים תרבה להתענות, והוא רוצה גם-כן להתענות
 פשאר אנשי העיר, מתקמא גם-כן פתחו ארעמא דטובנא ואין צריך קבלה ולא
 השלמה, וכן מוכח מסוף דברי הרמ"א שכתב: וכן מי וכו' רק התענה יום או
 יומים, ועל-כרחי מנר דאותו יום לא היה קבוע אצלו תמיד, דאם היה קבוע אין
 צריך קבלה, כמו שכתב הפני-אברהם בסעיף-קט"ז ד, טקלה דאם התענה בכל
 צעורת-מירשתוכה, בכל פגני אין צריך קבלה ותשלמה, ומסתברא לכאורה והיא
 הדין לענין תענית בה"ב שאמר פסח וסכות, דאם רגילין להתענות בהם, שוב אין
 צריך קבלה והשלמה, ותיחיד מתפלל 'ענגו' בעשרת-מירשתוכה. אכן לכאורה
 קשה לפי זה דהמדרכי סיור את עצמו, והכל דין זה דעדיף ב לענין עשרת-ימי
 תשובה הוא ריבו של המדרכי בשם אבי העזרי, והוא בעצמו כתב שם חפך אחר זה

הוי תענית לענין זה שמתפלל 'ענגו' בתוך תפלתו אף שאינו משלים¹¹¹, אכן רב הפוסקים חולקים על זה, ועל-פי הכריע רמ"א דלא
 נסמך עליום רק לענין חיד דאמקנה בשומע תפלה ונתתם "כי אפה שומע וכו'", ולא יאמר "ברוך איהו ה' העונה בקול צוה". ועין בט"ז
 שבעד דאפלו בזה ידלג חבות 'צום תעניתו', דלא ליתן קרוב שקרם בין דאינו תענית, ובספר בגדי-ישע פ"ק דאינו צריך לדלג בין שהוא
 מתענה עד אחר תצות, דאז אכילתו הוא גזורק אכן לחמתו¹¹², לא מוזי בשקרא, עין שם, וכן מצד דבספר סתצית השקל, עין שם: (ח) אכל
 שליח-צבור וכו'. הנינו בהפלת חנות השי"ן המוסיף בקרה ממתנת על זה בין 'ואלי לירפא', אכל בהפלת הלחש גם הוא יאמר 'ענגו' קדם

שער השני

(א) דנהג תענית של השעה באב שפסטיקין בו מקצוד יום או פצית-צבור שקאנן יישראל הסבארין בסימן חקעה סעיף ג, פשיטא דאסור עד צאת-הפוכבים
 ממש, כדאמרינן בפסחים דף נד עמוד ב דפסק שלחן אסור¹¹³, אלא אף שארי תעניות דמקלין בהו לאכל מילה שלפניהם, מדינא דגמרא משמע דבין-השמשות
 שלחן סתרי, מכל מקום מתקרינן להמתין עד צאת-הפוכבים, דאין אנו בקיאים בזמן בין-השמשות¹¹⁴, ובפ"ט לפי המבאר בשפת דף לד דמספק מתקרינן להלכה
 ברובי יופי, וירידה מתחיל בין השמשות סמוך לצאת-הפוכבים משל [לענין חצי מיוט], עין ברא"ש פ"ק פמה ט"ל יקוני, וקדם לכן הני יום, פודאי אין לקל
 קדם צאת-הפוכבים והג"א בסימן רסא, וכן פתב התקור-נתאל דתרי עלי לא מקלינן¹¹⁵, לומר דפסק בין השמשות מטר ונלכה ברבי הודא דמתחיל בין-השמשות
 תרף אחר שקישו, והנהגות-קדמוניי הביא שני טעמים: אחר מצד דאין אנו בקיאים בזמן בין-השמשות וכו', ושד מצד לומר, דבאסורי יומא, מדינא יש
 להקמיר עד צאת-הפוכבים, דלא נפיק היום מתקנתא, אלא שזח אינו דבר בריה, דברא"ש פ"ט בפ"ג יונה וכן בחורשי הרפ"א בשפת לא מתקלין בזה, עין
 בבאר הגר"א, וכן מצד דבספר בית-מאיר בסימן שמב, עין שם, דאין לחלק בין ציולי יומא לאפוקי יומא¹¹⁶: (ב) הנינו שקבל צליו להתענות אינו יום, ואם קבל
 צליו להתענות לילה ויום, אף דבאסורי יומא צריך להמתין עד צאת-הפוכבים וכו', אכל בעת כניסת היום סטר מדינא לאכל בין-השמשות ואם לא שקבל צליו
 להתענה בו ככל חז"ר תענית-צבור המבאר לקמן בסימן חקעה סעיף ג [עין סמוך לצאת-הפוכבים, דבר בהשענה כאב מחמירין בספקא שלו אף בעיולי כקבאר
 בפמרא, ומכל מקום טוב שלא לכנס לבית-הספק ויפסיק מבעוד יום מ"א]: (ג) סגן אברהם. ועין בפרקי-מרים והנהגת-שלום ובקורות-שקשון שכן צריך לומר
 במגן-אברהם: (ד) מגן אברהם: (ה) ובמחצית-השקל כפי מה שפירש דברי הפני-אברהם משמע דאף בזה יכול לומר 'ענגו', ולמשנה ברודאי יש להחמיר
 בהגר"א, דכלאו הכי רב פוסקין מהמירין בכל פגני: (ו) מגן-אברהם בשם תומתי-הרשין, ואם ידלג 'צום תעניתו' אפשי דאף בזה שרי [מ"ג]:

תרגום: 1 חצי דקה.

הלבנות תענית סימן תקסב

להתענות (ג) עשורת ימית השוכה, * כיון (ט) שאין רגילות לקבלם בהשפלה, אינו צריך להתענות עד צאת הכוכבים אלא (י) * עד (ד) שיצא מבית הכנסת: הגה [ו] ויהי חידוי מתפלל 'ענוה' (הגהות אשרי ה"ר רמ"ה פ"ק התענית), (יא) וכן טעם הפללה 'ענוה' קדם שיכנס לחפ"ה (יב) ואז יוכל לשתות מכוס של ברכה (החיד סימן קנז). אבל מי שמתענה מ"ז בתמוז עד השעה באב, צריך (כ) (יג) להשלים (יד) אף על-גב דאינו צריך קבלה, וכן מי שאינו מתענה כל עשורת ימית השוכה (טו) רק מתענה יום או יומים, כפי קבלה והשלמה (החיד סימן קסז). ונראה לי דזקוק פתחם, אבל אם (ו) (טו) התנה שלא להשלים, הךשון פירו, דלא צריך

באר היטב

השקפה מקרי השלמת תענית. ע"ש: (ה) להשלים. הטעם, שמתענין על העבר על התנוד ולא אמרין לצוערי קמכון, משא"כ בעשורת ימית השוכה המתענין על העתיד שיקרע גזר דינם, אמרין דלא קבלו אלא לעצמי, ת"ח. וזה טעם המתענים מ' יום לפני י"ב דאי"צ להשלים דתא מתענין ג"כ מפני השוכה: (י) התנה. פי' בשעת קבלת התענית. ובמקומה כתב: המחיד להשלים בעשורת ימית השוכה תע"ב:

בש"ח, מ"מ לשון 'צום תעניתו' אינו הנין דקום תענית הוא יום שלם, והדולג ב' פחות אלו 'צום תעניתו' יפה עושה, עכ"ל: (ג) עשורת. ו"ח מ' יום קדם ירכי או יום א' של סליחות, עמ"א: (ד) שיצא. ערבית, הגי"מ. וכתב המ"א: משמע דזקוק אחר תפלת ערבית שהיא אחר י"א שעות פחות רביע דתא מקרי השלמה אחר שנקנס יום שלא צריכו, מיהו נ"ל דכל שהתפלל מנתח בזמן הנ"ל י"ז, דכיון שהוא תחלת

משנה ברורה

פי' אתה שומע. וצ"ח ב' באור הלכה: ב (ט) שאין רגילות לקבלם בהשפלה. שקמקבילים (ו) ועומדים מנחם מנהגם, וגם הפענית הוא רק לצוערי בעלמא משום תשובה שיתקפרו עונותיו. (ח) ולפי זה, אורן הנהגין להתענות לעולם יום א' של סליחות וערב ראש-השנה אין צריכין קבלה והשלמה כיון שקמקבילים מנחם מנהגם: (י) עד שיצא מבית הכנסת. ערבית, ואפילו התפללו מעבוד יום, דהינו מכלל הגמורה ולמעלה, דהוא י"א שעות פחות רביע, והפלת ערבית אין מעבב לזה, אלא פתח שיהגיע הזמן הנה ד"ח, והפלת שיהפלה מנחה תחלה [מ"א]. ישן במחצית השקל כסמן תקום שקבת דעכשו רבים נוהגים שלא להתענות פי' אם עד זמן מנחה גדולה, ומחפילים תחלה מנחה, וכן פתב בפר"מגורים. ועל-פ"ל פנים נראה, דבאדם חלוש בודאי יכול לסמוך להקל להתענות רק עד זמן מנחה גדולה ולהתפלל מנחה והפלת 'ענוה' ויחלל:

באר היטב

דיוצא י"ד קבלה אף אם קבל זמן פרצה קדם מנחה. וראה ממה ששי"ח מברך בשבת מי שיקבל עלי להתענות בה"ב, וקרי דומים היו נוהגין כמעט כל הקהל להתענות בה"ב, כמו שקב"ח ה"ט בריש סימן הקטן, ולפי הברייתא אין צריך קבלה: ואפשר דהוא מיר' שלא באשכח ונפת. שאין נוהגין לשם רב הקהל להתענות, וחסד. ועוד אפשר לומר, דלענין תענית בה"ב אף במקום שרגילין צריך קבלה, דכן קבעו הסנהגב מחילה של אהרן יקבל, וכלשון המכתב שאומר 'הוא יברך מי שיקבל עלי וכו'. ובמנחה שאין העולם רגילין להתענות בה"ב מסתבא ודאי צריך קבלה בפרוש, או על-כ"פ פנים שיצא אמן על השי"ח המקרא כמו שכתבו הפוסקים כסימן הקטן. ונהגו אם קבל בפרוש, בודאי חזב להשלים (אם לא שהתנה שלא להשלים, וכן שכתב המ"א אברתם בסעיף ק"ט ח, ואם רק ענה אמן: (א) אף שכתב בקבלה לענין 'ענוה' (ב) מכל מקום צריך עיון אם חזב להשלים כיון שאינו קבלה נמתה, כמו שקב"ח המגן אברתם כסימן הקטן. ודקפ"ה ש"ח גם לענין 'ענוה', דאם נאמר שחזב להשלים, אם לא השלים אין יכול לומר 'ענוה'. ומכל מקום לענין חידוי שימצע תפלה נראה דז"ל לומר 'ענוה' אף אם לא השלים כיון שענה אמן. ולענין תענית של ערב ראש-החודש יוח שאין מנהג קבוע לזה כי אם למקצת אנשים, כמו שכתב המגן אברתם כסימן ח"ז, מסתבא וצריך צדוק קבלה מעבוד יום: (א) ואם צריך להשלים, אם לא שהתנה בפרוש שלא להשלים. ולענין תענית של ערב ראש-השנה צ"ח לקמן כסימן תקפ"ה בה"ג: * כיון שאין רגילות וכו'. דאם קבל בסתם צריך אחר פ"ה להתענות תענית שלם [הגרי"א וכו"ה ח"מ א: (א) * עד שיצא מבית הכנסת. ע"ה במגן אברתם דהפנתה עד פלגי המנחה. וי"ד צ"ח בזה פרשה, דהא מקור דין זה הוא משום דאמרין דהאי תעניתא הוא רק לצוערי ענוה משום תשובה, ודייקא דמאי דמשגי במקרא לענין המגן אברתם שצדקה, במעשה אצורו צדוק דאמר שהתענוה בו ולא השלמנוה. וכמו שכתב הגרי"א, והתם הלא הכונה רק עד אחר מנחה גדולה. כמו דאי"ח לעיל כסימן תקט"ו ס"ח, ע"ה שם פמשנה ברורה. והנה המגן אברתם אורן לשיטתה, ושם שם דעתו נוטה ל"יא שעות, ולזה צ"ח: עין סוף סימן תקנ"ט, אבל באמת כבר השימו שם האל"ה רבה ושאר אחרונים עליו ודקפ"ה דהיא רק עד אחר מנחה גדולה, ואס"פן הוא הדין בענינו, כל מיכ"ה דהיא לעצמי בעלמא יכול לל"ל אחר מנחה גדולה. אחר-כך מצאתי במחצית השקל שגם הוא העיר בזה וליכ"ה על החידושים של שם העתיק ש"ח עד מנחה גדולה, דלא כמגן אברתם, וכאן העתיק המגן אברתם? ואפשר דלשון השל"ח צריך שכתב בענינו 'עד שיצא מבית הכנסת' דמקורו, דמשמע דמיכ"ה שהיא מתענה לצער עצמו כדי שיתקפרו עונותיו אי"ה די בטה שימתין עד אחר מנחה גדולה, וגם זה אינו נראה, דאפשר דהשל"ח צריך נקט לפי מנהגם דהו הנה מנהג פ"ה אכל לא ידעא הכי, ונפקא טפה במקום שהמנהג הוא באופן אחר.

והנה הברייתא קת"ב פתח על דברי המגן אברתם וזה לשונו: ומיהו, העולם נוהגין אחר חלוט על פי מנהגם, והיו כאלו פרש מתחלה שאינו מקבל יומ, עד כאן לשונו, ונראה לומר, ויכול גמ"פ לומר 'ענוה', וכן פושע בסדור דרך-המים — הרי נר-בריה דנה סליי פקת בכל מקום לפי מנהגו, ובכ"כ באיש חלוט נראה דבנדאי מש לטמף על נה הקל ולא חמיר על עצמו, כדי שיתנה לו פ"ה להתענות פ"ה הכפארים שנהו העקר. ודבר טוב שיקנה מתחלה שאינו מקבל על עצמו להתענות לכאורה, רק עד אחר מנחה גדולה, ויכול פס"פ לומר 'ענוה' וכ"ל. אחר-כך מצאתי במחצית השקל סימן תקפ"ח שקבת בקד"ה דעכשו רבים נוהגים להתענות רק עד זמן מנחה גדולה ומתפללים מנחה תחלה, אחר פתב"ל על זה מצאתי בפתחי השוכה כסימן תקפ"ח שכתב בשם השוכה שאלתי יע"ח שדעתו שהתענה רק עד חצות אינו יכול להתפלל 'ענוה'. ומכל מקום נראה דיש צדקה לקטוף על דעת הפרייטגורם והפנחת השקל הנ"ל לומר 'ענוה'. בודאי פס"פ שפיר צד"כ: * ויהי חידוי מתפלל 'ענוה'. וראה לומר דוקא חידוי, דהכרחו לעיל בפס"פ א [הגרי"א]:

שער הציון

(1) מגן אברתם בשם הרוחני הדקדוק, וטעם השני הוא גמ"כ פ"ה ש"ח: (2) ענין אברתם. וע"ה שם שקבת שסעולם נוהגים להשלים, ואפשר דמי שלא נרצה להשלים צריכין חתור נדר (הינו אם תנה מנגל עד פ"ה להשלים), ואפשר דאין צריכין פי' הוא נדר בטעות, ע"ה ש"ח. והחידושים לא העתיק סוף דברי בטה שקבת שסעולם נוהגין להשלים, ופשוט משום דבמוזני לא תנה הפנתה פ"ה, ולפי הנראה גם במוזני אין הפנתה להשלים: (3) הגרי"א: (4) אחרונים: (5) הגרי"א: (6) (7) תרום הש"ח: (8) לבוש. וקשה, מי צריך זה מבה"ב קדיו רגילין כ"ח כל-ישראל, כמו שקבת ה"ט כסימן תקטו ונכאלו ג' שבועות הוא רק אהרן מני אר"ה, ואפילו כפי כפי קבלה או לפחות בענין אמן כשאוטר השי"ח מי שברך בשבת שקדם בה"ב, וע"ה בבאר הלכה, וחסד: (9) מגן אברתם ושי"ח:

(1) מגן אברתם בשם הרוחני הדקדוק, וטעם השני הוא גמ"כ פ"ה ש"ח: (2) ענין אברתם. וע"ה שם שקבת שסעולם נוהגים להשלים, ואפשר דמי שלא נרצה להשלים צריכין חתור נדר (הינו אם תנה מנגל עד פ"ה להשלים), ואפשר דאין צריכין פי' הוא נדר בטעות, ע"ה ש"ח. והחידושים לא העתיק סוף דברי בטה שקבת שסעולם נוהגין להשלים, ופשוט משום דבמוזני לא תנה הפנתה פ"ה, ולפי הנראה גם במוזני אין הפנתה להשלים: (3) הגרי"א: (4) אחרונים: (5) הגרי"א: (6) (7) תרום הש"ח: (8) לבוש. וקשה, מי צריך זה מבה"ב קדיו רגילין כ"ח כל-ישראל, כמו שקבת ה"ט כסימן תקטו ונכאלו ג' שבועות הוא רק אהרן מני אר"ה, ואפילו כפי כפי קבלה או לפחות בענין אמן כשאוטר השי"ח מי שברך בשבת שקדם בה"ב, וע"ה בבאר הלכה, וחסד: (9) מגן אברתם ושי"ח:

הַלְכוּת תַּעֲנִית סִימָן תַּקֻּמָּה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יג]

דמתענין על הקצוץ.

20) והמתענה בעשרת ימי תשובה ועושה תשובה גמורה, כתב הכף החיים (סיק יד) בשם הארי ז"ל שבכל יום שמתענה הרי זה מכפר על כל העוונות שהטא כל ימיו ביום שכיורצא בו נוכעין זה הביא המשנ"ב לקמן (סי' תרג ס"ק ב) בשם היערות דבש.

[משנ"ב ס"ק יד]

שקניל בנה בכל שנה.

21) תיעור רגילות לענין תענית בראש השנה שיש מקומות שקבלה בידם שהרגיל להתענות בו ומשנה מרגילותו אינו משלים שנה, כתב לקמן (סי' תקצו ס"ק ו) דהיינו שנהגה כן שלש פעמים.

[ביה"ד דה שרגיל]

ואם רק ענה אמן²², אף דהשם קבלה לענין 'ענין' וכו', כמו שכתב נקמן אבנ"ס קסיין חק"ט, קספבא דערין קבלה מקצו יוס²³.

22) ומי שקיבל על עצמו את התענית בעניות אמן על ברכת השיץ ודעתו היתה להתענות, ולאחר מכן נמלך בדעתו, כתב במשנ"ב להלן (סיק לט, ולעיל סי' תצב ס"ק ג) שאינו חייב להתענות, כיון שלא קיבל עליו תענית בפירוש, ומי' כתב שכיון שיש מחמירים שאפילו בהרהור בלבד נחשב קבלה, ראוי שלא לחזור בו.

23) ולענין המקבל על עצמו תענית 'בלי נדר', הביא הגרי"ח קניבסקי (קובץ תשובות ח"א סי' נו) שלכאורה יש מבאן ראייה שנחשבת קבלה, כשם שהעונה אמן רשאי להתענות אף שאינו מתחייב בתענית, מאידך, הגרי"ש אלישיב (שם) כתב שאין מכאן ראייה, שכן תענית בה"ב היא כעין תענית ציבור, ולכן אם היתה מחשבתו להתענות בשעה שענה אמן וגם התחיל להתענות, הרי זה חייב להשלים, אבל המקבל תענית 'בלי נדר' הרי יכול להתחרט בכל עת, ולכן אין זה בגדר קבלת תענית (וכן נראה שהיא דעת שו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' קל)). ועוד בענין קבלת תענית 'בלי נדר', ראה מה שכתבנו במשנ"ב להלן (סיק ט).

24) והרגיל להתענות כל ערב ראש חודש, דעת הגרי"ח קניבסקי (אשי ישראל פליט הע' כב) שאינו צריך קבלה (וכמו שכתב המשנ"ב באן (סיק יד-טו) לענין המתענה בשלושת השבועות או יום קבוע בעשרת ימי תשובה), והכף החיים (סי' תיו ס"ק כג) כתב בשם הבן איש חי (שנה א' פ' ויקרא אות ה), שנכון בכל פעם לקבל עליו תענית.

[משנ"ב ס"ק יט]

שקקלים מלפ"י מנהגים.

16) ובמנינו לענין התענית בערב ראש השנה, דעת הגרי"ש אלישיב (אשי ישראל פמ"ה הע' סד) שמי שאינו רגיל להתענות בו חייב לקבל תענית במנחה שלפניו, כיון שלא כולם נוהגים להתענות בו.

[משנ"ב ס"ק יא]

לצדדי משהו ששוקה לכפר צותיו²⁴, וצין רגילות לקבלו במנהגה שלפניו.

17) ועוד טעם שמתענים החתן והכלה, כתב לקמן (סי' תקעג ס"ק ח) שהוא כדי שלא יהיו שיכורים בשעת הקדושין.

וכשהל יום החופה למחרת תענית ציבור, כתב בשו"ת אגרות משה (אריה ח"א סי' קסז) לגבי חתן שיום חופתו בליל י"ב בטבת, שיתענה ביום חופתו שהוא י"א בטבת, אף על פי שיום לפני כן כבר עם בתענית עשרה בטבת (והביא לדייק כן מהמשנ"ב לקמן (סי' תקצג)). מאידך, דעת הגרי"ש איערבך (הליכות שלמה תענית פ"ג סי' ג) שבאופן זה החתן אינו מתענה ביום החופה, אלא סומך שהתענית שהתענה עם הציבור עולה לו גם לשם התענית שלפני הנישואים, שהרי כבר כתב השרי חמד (אסיפת רינים מערכת חתן וכלה אות ד' ד"ה ומדברי הרבנים) שבמקום הצורך רשאי חתן להקדים את התענית, וגם אם תענית ציבור חלה ביום שאחרי יום חופתו, דעתו (שם דבר הלכה אית כב) שכיון שקשה להתענות שני ימים בסמיכות זה לזה, דחה תענית ציבור שהיא מדברי קבלה את תענית החתן שאינה אלא מנהג, וראה מה שכתבנו לקמן (סי' תקעג ס"ק ז) לענין תענית חתן למחרת יום הכיפורים.

18) וחתן שהוא חלוש, דעת הגרי"ש איערבך (הליכות שלמה שם וארחות הלכה הע' 43) שרשאי לצום שלא ביום החופה אלא כמה ימים לפני החתונה, ובאופן זה צריך לקבל תענית ביום שלפניו.

[משנ"ב ס"ק יב]

שיתנה קהתן פרוש שלא להשלים.

19) ובטעם הדבר, כתבו הכנסת הגדולה (הגהות בית יוסף אה"עו סי' טב אות טו) והבית שמואל (סי' סא ס"ק ו) שאמנם לפי הטעם שלא יהיו שיכורים בשעת הקדושין אין צריך להשלים אחרי החופה, אך לפי הטעם של כפרה על העוונות יש להשלים התענית. אולם, ראה פמ"ג (א"א ר"ש סי' תקעג) שכתב שעל כל פנים מקצת כפרה יש גם כשאינו משלים, והוסיף לבאר את דברי הרמ"א כאן, שאינו משלים את התענית משום שהוא יום טוב של החתן, וכן כתב החכמת אדם (כלל קבט ס"ב).

הלכות תענית סימן תקסב

באר הגולה לט

ד צעטן רמ"ט
בסימן רמט ה גס וז
צמח"ט שם ר סיניא
דשמואל ע"ט ז
י"ב לשמואל ח טו
בשם רבנו תם
ט קדוש רש"י

משאר תענית: ג יחיד (יז) שקבל עליו תענית סתם בערב-שבת, צריך להתענות עד צאת הכוכבים, (יח) אם לא שפרש בשעת קבלת התענית עד שישלמו העבודת הפולחן (יט) וצ"ע לעיל סימן (י) רמ"ט: ד התענית הלום צריך להתענות עד צאת הכוכבים, (כ) ואפלו בערב-שבת (וע"ע לעיל סימן רמט צע"ה ד): ה יבל תענית (כא) שלא קבלו עליו תענית (כב) מבעוד יום אינו תענית. הגה להתפטר 'עניני', ולא לענין אם תניב תענית סתם ומתענה ק"ה (כג) לא יצא ידי נדרו (נרדכי והנחת ימימי פ"א). (כד) מיהו, יש אומרים דמתפטר 'ענינו' (מדרכי בשם ר"י), וכן נראה לי לנהוג (כה) בתענית (ט) [ח] נחיר. ולכלי עלמא המתענה תענית הלום (כו) מתפטר 'עניני' אף-על-פי שלא קבלו עליו מתמול: ו *אימתי מקבלו, (כז) בתפלת המנחה אומר (כח) "ב'שומע תפלה' או 'אחר שפסיג תפלתו

באר היטב

(י) רמ"ט. וצ"ע לענין יארצייטו בע"ש: (D) יחיד, וכתב ט"ז: קבר בכתבו לענין תענית שלא שקעה עליו הנה שלא לומר ב' תבות 'צום תעניתו', הוא הדין כאן שאם שלא קבל התענית, כי ב' דברים אלו שנין הן דהנה קבלת התענית והשקמת התענית:

י"ט שמתענה במקום, אז אם אמול קבל תענית סתם הרי צריך להשלים, ואם התנה עד לשמע קדשה וברכו בבהכ"ח, ולהתפטר ביחידות אינו נכון, ואם יוכל להפסיק אחר

משנה ברורה

בשעת (טו) קבלת תענית. ואפשר דהוא הדין (טז) אם התנה מקום, אמרין דקבלה שקבל אחר-כך אדעתא דתנאה קמא הרי: ג (יז) שקבל עליו תענית סתם וכו'. הינו (יח) שלא פרש בעת הקבלה את פנתו, אמרין דמסתמא הנה פנתו כמו בשאר ימות החל"ט, דרינו הוא עד צאת-הכוכבים כל זמן שלא פרש: (יח) אם לא וכו' עד שישלמו העבודת הפולחן. והוא הדין דמהני (י"ט) בשמתנה שיתענה רק עד זמן מנחה גדולה, ומקרי תענית ויכול להתפטר 'ענינו': (י"ט) וצ"ע לעיל סימן רמט. הינו מה שהכריע שם בהג"ה (ל"ג) וצ"ע שם מה שכתבתי שם במשנה ברורה ובאר הלכה: (ט) ד (כ) ואפלו בערב-שבת. דהא מתענין צבורו אף בשבת: ה (כא) שלא קבלו עליו תענית וכו'. לאפוקי תענית-צבור דאינו צריך קבלה, כמבאר בסעיף יב:

(כב) מבעוד יום אינו תענית להתפטר 'ענינו'. משמע אף-על-פי שקבלו אחר-כך בלילה לא מהני. והא דמבאר לקמן בסעיף י בדעה שמתא דמהני הקבלה לענין תענית שעות להתפטר 'ענינו', הכא כיון (יט) שהתחיל להתענות לשם חובה ואחר-כך קבלו, לא הוי קבלה כלל נ"מ"א בסמ"ט. ואפלו השלימו עד צאת-הכוכבים גס-כן אינו חשוב תענית, שנאמר "קדשו צום", משמע דכעין הזמנה מקדמים (כ"ג) וי"ף: (כג) לא יצא ידי נדרו. ומפל מקום אם התחיל להתענות כיום זה, צריך לשלם נדרו בפה שקבל צתה אף שלא קבלו מבעוד יום, וגם הוי פורת עון, ולא גרע ממי שמצטער עצמו מבעוד יום, וכדלקמן בסעיף יא, (כ) כן קתבו הפריימקדים והג"ה"א בבאר דברי הרמ"א. ויבדו אפרים וכן בשו"ת לקט מפסקין על זה, דכיון דהוא סבר לצאת בזה ידי נדרו שנגד מפקד, אם-כן הנה הקבלה בשעות ויכול לזוז בו ולאכל בו כיום: (כד) מיהו, יש אומרים דמתפטר 'ענינו'. טעמם, דמה שאמרו בגמרא: כל תענית וכו' אינו תענית, הינו רק לענין שלא יצא ידי נדרו שתיב מקום, אכל שם תענית עליו ויכול להתפטר 'ענינו' (כה) ואפלו לא קבלו כלל: (כה) בתענית יחיד. משום דתענית אומר 'ענינו' ב'שומע תפלה' ואינו קובע ברכה לעצמו, וכנייל בסעיף א הפ"ה. (כז) ומיהו, אפשר דרוקא בתרא ריעותא, דהינו שלא קבלו מבעוד יום אכל השלימו עד הערב, אכל אם גס אין דעתו להשלימו, אפשר דאינו חשוב תענית גם לענין 'ענינו', (כז) ונכון שבאפן זה ידלג תבות 'צום תעניתו' ויאמר: ענינו ה' ענינו כיום זה כי בצורה גדולה אנהני וכו': (כו) מתפטר 'ענינו' אף-על-פי וכו'. וקנה לכלי עלמא וכו'. וקנה לכלי עלמא וכו'. (כז) לומר בו שפיר 'צום תעניתו' אף-על-פי שלא קבלו מתמול כלל, כיון דמשמא נמו עלה, הרי במקום קבלה מעצמא: (כז) בתפלת המנחה. דכעין שיהא הקבלה (כז) סמוך לזמן התחלת התענית: (כז) ונראה דלקבלתה יותר טוב (כז) שיהיה במנחה קטנה דהוא בתשע שעות ומחצה ולא קדם, וכדיעבד (ס) מהני אפלו במנחה גדולה. וכתבו דאחרונים, שדיעבד אם לא קבל בתפלת המנחה יכול לקבלו אחר-כך כל זמן שהוא יום: (כח) ב'שומע תפלה'.

שער הציץ

(טו) מנז' אברהם: (טז) פריימקדים, וגם הפג' אברהם נוסף אפשר דאינו ממצט רק אם התנה למחר בבקר בשעה שפתיח להתענות דאינו כלום: (ח) כן משמע מהג"ה בבארו ופשוט. ומנז' אברהם פתב 'תענית סתם מחמת נדר', וכתב שפתיח השקל דאמי לאפוקי אם הנה תענית-הלום או תענית-צבור, בזה לא מהני מה שפרש עד שישלמו העבודת הפולחן וע"ע בסימן רמט בבאר הלכה מה שכתבתי שם דמבית-יוסף משמע גאפן אה"ט²⁶, והפריימקדים פרש דאמי לאפוקי אם קבלת תעניתו בערב-שבת הנה פתמת תעניתו, ודאי דעתו היה רק עד שיעצא מביית-הכנסת. וצ"ע שם עוד דמסתפק אם תיה חייב עליו קבלת תענית בנדר מופן וב ולא בגר אסור אכילה על יום אסור, דבזה בנדאי צריך יום שלט, אלא רוצה לומר קבלת תעניתו וקבלתה עליו בערב-שבת, אם יצא בזה לשפרש עד שיעצא מביית-הכנסת, ואני סממתי שם דדודאי לא יצא²⁷, ע"ע שם. וכן מסבירא בפשיטות: (י"ט) מנז' אברהם לעיל בסעיף ג' וכן קתבו שארי אחרונים: (י"ט) דתענית מקרי משחשבה אף-על-פי שפתיח לאכל בלילה, כמבאר בפוסקים: (כ) לבאר דברי הפג' אברהם, וכן כתב הפשיטות השקל: (כ"א) מנז' אברהם, וכן מוכח מהג"ה"א. וטעמם, דלא גרע תענית-הלום שאין בו קבלה כלל ואפלו הכי מתפטר 'ענינו'. אחר-כך מצאתי בפ"ח שגם הוא כסב דכן מוכח מהמדרכי בשם ר"י, אף דעתו דלדינא אין לספק עליו בזה רק כשקבלו על-פניו בלילה אכל לא בשלא קבלו כלל, אכן בפשיטות הקפיק דליצא פלגה: (כ"ב) חז"ר אדם. ונדע הפריימקדים שאף בזה יכול לומר 'ענינו': (כ"ג) אף שאם הנה בלא השלמה לכה, העסקנו לעיל²⁸ דברי האחרונים החולקין על הש"ו בזה, אכן בזה יש פרמי ריעמות, נכון לנהוג פן: (כ"ד) ט"ז: (כ"ה) רש"י: (כ"ו) פרוש רבנו גרשם מאור הגולה: (כ"ז) כן משמע מפרש רש"י דכתב שאני לאפוקי תפלת יצר. משמע דמנחה אפלו גדולה שפיר דמי. וגם לדעת הנכב"ה וסיעתו מהני אפלו קדם לזה, ויש לספק עליו על-פניו בזה: תרומה: 1 יום השנה לקטירה.

